

Kako je Krištof Kolumb odkril Ameriko

Ladje so plule z bodrim vetrom proti jugozapadu, vreme je bilo lepo, dan bolj svež nego kdaj, mnogo kopnih ptic je frfotalo okrog jambora, rac, vran in drugih. Sumni polet ptic je bilo slišati celo vso noč. Toda moštvo je začelo izgubljati potrpljenje, pritoževalo se je zaradi dolge vožnje, ki je bila v opreki s pogolbo, in je razburjeno izjavljalo, da te igre z življenjem ne more več zdržati. Kolumb je skušal moše pomiriti in jim je obljubljal zlate gore. Ko to ni imelo učinka, je izjavil kratko in odločno: vse tožbe jim nič ne pomagajo, on je zdaj na poti v Indijo in se ne bo ustavil, dokler je z božjo pomočjo ne doseže.

In moške so držali, kajti že je vstajalo jutro, ki je ves strah izpremenilo v rado-stno gotovost. Tega jutra 11. oktobra se je zaganjalo morje s tako visokimi valovi kakor nikoli prej na vsej vožnji. Znamenaja kopnine so se množila od ure do ure. Mimo je priplavala veja s svežim zelenjem. Može na »Pinti« so zagledali trstje in drevesno deblo, drugo deblo, ki je bilo lepo obreza-no z železnim orodjem, pa so potegnili iz morja. Može na »Nini« pa so ujeli največ-je čudo: vejo z divjnimi rožami! Sedaj se je morala kopnina končno pokazati, vsako minuto bi se lahko dvignila nad črto valov na obzorju. Vse malodušje je prešlo, sedaj ni bil nihče več dvomil v srečni uspeh te drzne vožnje — drug drugega so pogledovali, si kimali in nagovarjali skoraj istočasno: »Da, naš admiral!«

Proti večeru je Kolumb zapovedal, naj jadra razen nekoliko štirjaskih metrov zavijejo, da bi ponoči ne nasledili. Po večerni molitvi je sklical posadko svoje ladje in je nočni stražar na sprednjem gradu ter njenim zamenikom zabčal, naj pazijo s posebno pozornostjo. Vse, kar bodo opazili, naj mu takoj javijo, da bi v neznanem vo-dovju ladje ne zašle v nevarnost. Kdor pa bo kot prvi javil, da je zagledal zemljo, mu bo podaril lep, svilen telovnik poleg visoke nagrade, ki sta jo določili veličanstvi za to stvar.

Ko se je zmrčilo, je stal sam v zadnjem gradu ob krmilu. Morje se je bilo spet pomirilo, valovi skoraj niso dihali. Nebo je zakrival oblaci pajčolan, nobene zvezde ni bilo videti in tudi ne lune, ki je bila v zadnjem kraju.

Nenadno se je Kolumb zdrzil. Tam, da-leč ob skrajnem nebu — ali ni bil to soj neke svetlobe? Zabliskalo se je rdečkasto, izginjalo je in se spet pojavljalo, kakor plamenica, ki jo prenašajo sem in tja, ali kakor plamen, ki se dviga in upada! Vse-gamogočni Bog! Svetloba! Svetloba! — Kjer je bila svetloba, je moralo biti tudi kopno!

Poklical je enega izmed plemičev, ki so bili to noč v njegovi bližini, Pedra Gutierrez, kraljevega komornika. Tudi ta je opazil luč. »Kjer je svetloba, mora biti tudi kopno!« je ponavljal Kolumb venomer. Svetloba je plapolala kakor sveča in je končno popolnoma ugasnila.

Minila je ura za ura. Peščena ura je pod motnim sojem krmilarjeve svetilke kazala še drugo nočno uro, na vzhodu se je risala črta obzorja razločno in ostro — tedaj, blisk in grom — znamenje: »Zemlja na vidu!« Strel ni bil počil na admiralski ladji, temveč s »Pinte«, ki je po naključju ali hote plula najbolj spredaj. Mornar Rodrigo de Triana je bil v prvi zori s svojimi sokoljimi očmi na zapadnem obzorju zagle-dal bledikasto progno. In ko je sedaj po znamenju na vsaki izmed treh ladji moštvo zlezlo na jambore ali pa se zgnelo v sprednje grade ter so bile vse oči v nape-toštev brez diha naperjene v isti cilj, se je bledikasta progna odražala čedalje jasneje — tokrat ni moglo biti čutna prevara! Bila je obala! In nenadno je vzplapolal kakor plamen svetli glas ladijskega duhovna v nebo: »Te Deum laudamus!« — Veliki Bog — hvalimo Te! In glas za glasom se je pridruževal temu svečanemu koralu, da je bučel na zadnje kakor vihar preko sivo-črnih valov. Potem se je splošna napetost sprostil v prešerno radost, moštva so tek-movala med seboj, kdo bo z najglasnejšim glasom rjovel večino mornarskih in voja-skih pesmi v jutranji zrak. Na »Pinti« je bilo razzloženje še posebno glasno. Boben na zvočnik in nekoliko dud je dajalo takt, okoli velikega jambora pa so mornarji raz-posajeno pisali. Rodrigo de Triana se je opetkal kakor vaška lepota, ki teka vse za njo, iz rok v roke, kapitan Martin Pin-son je bil moštvo poklonil meh vina. Če se je pa admiral pokazal na krovu svoje ladje, so spremijali vzkliki s čepicami mahajoče roke njegove korake. Ljudje so se prete-pali, kdo mu bo prej smel poljubiti roko,

in marsikdo je v pijani sreči padel na ko-lena, da bi se istočasno zahvalil božjemu izbrancu in Bogu samemu.

Do dneva so plule ladje počasi naprej, potem so razpela spet jadra in v žarečem jutru 12. oktobra 1492 so se ustavile kmalu pred plosko, sredi zelenih gozdov lesketa-jočo se obalo — pogled, kakršnega niso imeli že pet tednov. A na rumenem bregu niso frfotalo samo ptice, tam so se zbirale tudi ljudem podobne, rjave postave, ki so tekale popolnoma nage naokrog, dvigale v največji razburjenosti roke proti nebesom, vrščale nerazumljive besede, se me-tale plašno na tla in skakale spet pokoncu, skakale v vodo. Kakor da hočejo steči k ladjam, in bežale potem spet na kopno ter se skrivale v najbližji grmovja.

Sedaj so na ladjah spustili sidra, verige so zavzele in zaropotalo, spustili so čolne, ki so se napolnili z oboroženimi možmi. Del moštva se je spremenil sedaj v vojske, ki so bili črnovolneno mornarsko jopo za-menjali s sivorumenim usmenjenim telovni-ko, rdečo čepico pa z ozokrajnim klobu-ko. Nosili so muskete in dolge puške, ta in oni tudi samostrel, in helebarde so zavzevale, ko so zavale druga ob dru-

Kolumb je postavil kot prvi nogo na no-vo odkrito zemljo, padel je na kolena, pol-jubil tla in se zahvalil Bogu. Tudi kapitani, vojski in mornarji so upognili kolena in obstali za časek v tihi molitvi, ki ga je samo tu pa tam zmotilo zvenčanje orožja. Potem so stopili v vrsto in so odkorakali v svečanem sprevodu do nizkega grča v bližini obale. Tu je Kolumb potegnil meč, razvil kraljevo zastavo in oznanil z močnim glasom, da zaseda v imenu kralja in kra-lijice to neznanu, selaj po španskih ladjah odkrito deželo za vse večne čase. Istočasno je v skladu s pogodbo s špansko krono za-prisegel moštvo, kajti od tega trenutka dalje je bil veliki admiral Atlantskega ocea-na, podkraj in dosmrtni namestnik vseh teh dežel na zapadu, ki bi jih odkril sam ali pa ki bi jih z zvezzi z njegovim odkrit-jem našli in zasedli drugi.

Ko so se čolni bližali, so bili domačini zbežali v bližnji gozd, skrivali so se sedaj za drevesi in grmi ter opazovali z groz-čudno lesketajočo se kaprioče teh velikih, dvonogih in pisanih živali, ki so bile zlezle iz trebuhov velikih in okralitenih ladij. Me-nili so, da so prileteli naravnost iz neba...

Zvitorepka na preži

V članku o srečanju z medvedom je bilo v »Jutru« navedeno, da je celo tudi lisica že zelo redka po lo-viščih. Ta navedba velja, kakor je v članku omenjeno, pač za Nemčijo. Pri nas pa je zvitorepka že še dosti številno zastopana. O škodi in ko-risti je pred tremi leti posebno za-nimivo razpravljala Krišpina Ogris v glasilu naših lovcov.

Gotovo je lisica koristna v lovišču, da pospravljajo poginulo in bolešno divjad ka-kor tudi slabič, ki so z vzgojnega stališča potrebni, da se odstranijo, pa tudi marsikatera klateča mačka pride v njene zobe. Se bolj pa je koristna poljedelstvu, kjer je njen jedilni list zelo obsežen. V nenasiitni želodec spravi miši, črve in zale-gos, toda tudi vseh vrst jagode in druge sadeže, jeza, ribe, vseh vrst perutnino in njih jajca, zajca, mladiče srnjadi in gam-sov in tudi odraslo srnjad. Na roparskih pohodih je preudarna, predzrna in krvo-ločna. Ogris je navedel nekatera razboj-nišтва, ki jih je napravila v dveh letih v lovišču.

Na Možaklji je tamkajšnji lovec Pečnik Anton v teku dveh let imel trikrat priliko, opazovati napad na srnje mladiče. Na Fer-janovem rovtu je zaslísal zvečer, ko je bilo še dosti svetlo, večati mladiča. Kmalu zagleda bežečega, vekajočega mladiča, štiri metre za njim razbojnico lisico in 20 metrov za lisico dirja skrbna mati srna z gobčkom, odprtim od upehanosti. Za uspešen strel je bilo predaleč. Lovec je pričel kričati, misleč, da bo lisico odvrnil od zasledovanja. A ni se zmenila za lovca in njegove klice, mladič je mlo plakal in že bi bil v zobeh razbojnice, da ni zagrmel strel. Lisica je odskočila v stran proti naj-bližjim grmom. Mati je tekla za svojim mladičem v gozd, plankanje je prenehalo in mladič je bil rešen.

Zvečer v mraku je lovec spet zaslísal v Pleču vekati mladiča, vedel je, da je spet na delu nepoboljšljiva grešnica lisica. Šel je v smer plankanja, a kmalu je zaslísal pojemajoči glas mladiča, ki so ga že trgali ostri zobje lisice... Ob zori, ko je šel opa-zovati srnjad, mu spet udari v uho veka-

nje mladiča, ki je drvel z Obleka preko Čebularjevega rovta nizdol proti Zatrepu. Lovec je tekel na pomoč, a ko je prišel na rob nad Zatrepom, ni bilo več slišati ničesar. Mogoče je lisica opustila zasledova-nje, ali pa mu je že upihnila luč življenja.

Ni pa nevarna ta razbojnica samo mla-dičem, nego tudi odrasli srnjadi. Gorje sr-njadi v hudi zimi, v visokem, novozapad-lem snegu, če se stara lisica navadi napa-diti srnjad. Dne 26. decembra 1938, je pri-nesel lovec Urevc velikega štiriletnega sr-njaka, ki je bil za ta čas močan in dober v mesu. Pri sosedovi hiši je sledil srnjaka, ki je močno krvavel in šel proti potoku Radovni, kjer je srnjak ležal. Ko je pri-šel lovec do njega, je srnjak skočil v vo-do, niže potoka pa je lovec spet šel preko plja do gozda, kjer je videl, da srnjak omaguje. Popoldne je šel lovec pogledat, kaj je z njim. Srnjak ni mogel več na no-gi in z bodežem ga je lovec rešil nadalj-njih muk. Srnjaka, pravi Ogris, sem pre-gledal. Imel je na obeh straneh vratu močne ogrize in iztrgano mišičevje, močne ugrize pa tudi na stegnih. Sel sem takoj gledat, kje je bil srnjak napaden. V no-vozapadlem snegu, ki ga je bilo 70 cm, sem takoj nad Pangrčevo hišo sledil lisico, ki je prišla po polju pod plotom in sfa kakih 60 korakov pod mestom, kjer je bil srnjak, mimo njega. Gotovo ga je opazila, zavila v hrib in v loču nazaj ter izkori-stila kritje grma, pod katerim je ležal srnjak, se mu neopazno približala ter se zagnala z velikim skokom od zgoraj na srnjaka. Že na tem mestu je bil sneg mo-čno obrizan od krvi. Po strmini do plotu nisem videl lisičjega sledu in je morala lisica pač viseti srnjaku, ki ga ni izpu-stila. Za plotom je morala biti huda bor-ba, sneg povaljan, steptan, krvav. Nape-sled je srnjak skočil čez plot in spet se je poznala v snegu borba na življenje in smrt. Ker je bil srnjak močan, se mu je posrečilo, da se je osvobodil, šel naravnost k stogu, stoječim pri hiši, in med letvami skozi stog do potoka. Lisica ga je zasledovala do stoga, od tam pa je šla nazaj proti gozdu na nova grozodejstva.

Drugi dan smo sledili pod Njivicami še dva kosa srnjadi, ki sta na poti izpod skal

do potoka v snegu močno krvavela. Na obeh mestih se je sledila tudi lisica, ki ju je preganjala do potoka, voda pa je rešila ranjeno srnjad. Vendar smo čez tri, štiri dni našli tam poginulo srno, ki se je rešila preko vode, potem pa izkrvavela od ugrizov lisice. Domnevam, da je napravila vse tri napade v eni noči ista lisica. Ko se je sneg usedel, se je srnjad laže gibala in je bila varnejša pred razbojnico. Dne 10. januarja sem spet sledil srno, ki je krvavela in prečkala potok Radovno.

Ni pa nevaren za srnjad pred lisico sa-mo novozapadli sneg, temveč tudi srenji spomladi, ako je zima dolgotrajna in se sneg naenkrat odjuži. Tedaj teče lisica po srenju kakor betonu, srnjad pa se udara do trebuh. Tudi to izkoristi razbojnica in sem že večkrat našel sledove njenih gre-hov.

V planinskih loviščih, kjer je glavni stalez divjadi srnjad, veliki petelin in je-reb (zajec v takih loviščih itak ni močno zastopan), je brez vsakega dvoma senčna stran zvitorepke mnogo večja kot sončna. Njena sanitetna služba še daleč ne odtehta razbojstev, ki jih zagreši na zdravi in močni srnjadi, na valečih kokoših in pi-ščancih gozdne kuretine. Popolna iztreb-itev lisice bi tudi v planinskih loviščih ne bila na mestu, pač pa sem mnenja, da je treba njen stalez reducirati na minimum. Največji užitek ima lovec, če s puško upleni lisico na zajčjem pogonu ali pri ča-kanju v svetli mesečni noči. Ni pa to mo-goče v planinskih loviščih, kjer se zaradi srnjadi ne morejo delati pogoni z brači in se je treba hočeš nočeš zateči k skraj-nim sredstvom proti in strupa. Pozimi 1938 je Ogris zabeležil, da je na strupu padlo lisico isto noč druga požrla do polovice.

Ogris je imel na verigi lisico, ki jo je bil ujel pomlad, leto dni prej. Zanimivo je, pravi opazovati njeno prirojeno oprez-nost in veliko previdnost. V emajliran kozoči je dobivala žgance ali kruh z mle-ko, ne vzame pa hrane iz nje kakor pes. Približa se od strani prav previdno in prej z nosom dožene, če je bila kozica v člo-veški roki. Potem se ji bliža od vseh stra-ni najmanj po desetkrat, nato pograbi ko-zico in jo vrže tako, da pade vse iz nje. Potem šele pobira po tleh in polize zlito mleko. Ko se uveri, da človek ni imel hu-dobnih namenov, prime kozico in jo nosi tudi po pol ure neprestano v zobeh, poskuša jo zakopati, kar pa se ji le redko posreči zaradi kamenjatih tal. Ko pa člo-vek spet prime kozico v roke, ravna iz-

nova enako previdno. V gibčnosti daleč prekaša svojega bratrance psa. Verigo ali nastavljeno zapreko preskačuje s tako elean-ko kakor najboljši akrobat.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

VLJUDNOST

V neki družbi je bila dama z nelepim po-tlačnim nosom. V družbi je hvalil Mark Twain lepoto žena, češ, da je sam Bog svoje najlepše angele iz neba dal zemlji — za žene.

»Vsaka žena je lepa, kakor Fra Angelica angel.« je pripomnil.

Dama z nelepim nosom, je odgovorila: »Če so vse, jaz nisem in se je prišla za nos.

»Tudi vi, gospa, toda imeli ste smolo, da ste se pri poletu na zemljo spotaknili in padli ravno na nos!«

SAMOSTOJEN

»Midva z ženo se nikoli ne pripravna.«

»Nikoli?«

»Ne, ona dela, kar ona hoče, in jaz tudi delam, kar ona hoče!«

POSREČENA ZENKA

»Fridi, ljubček, popoldne bom sama do-ma; mož pojde na dvoboj z našim doma-čim prijateljem.«

Zavarovalniški zastopnik je zadel ob zas-topnika za odplačila na obroke...

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

451. Kako se imenuje dobček, ki ga iz-plačujejo delniške družbe?

452. Kaj je limuzina?

453. Kaj vse lahko pomeni beseda »mo-ment«?

454. Šahovski problem.

Beli potegne in zmaga.

455. Za računarje.

Za stanovanjsko hišo je velik vrt, štiri-kotne, pravokotne oblike, ki naj se razleli med 24 stanovanjskih strank v ploščinsko enake dele. Če razdelimo dolžino celega vrta na 6, širino na 4 enake dele, je obseg strankinega vrta 108 m. Če razdelimo dol-žino na 4, širino na 6 enakih delov, je ob-seg strankinega vrta 112 m. Kako dolg in kako širok je ves vrt?

Rešitve nalog 20. t. m.:

446. Taburet je nizek, oblažnjen stol brez naslonila.

447. Troglodite so stari Grki imenovali prebivalce jam.

448. Latinski prislov ultra pomeni on-stran (okraj). Ultražarki so žarki sončne bele svetlobe, ki niso v vidnem spektru (glej vpr. 443.), temveč onkraj rdečega, oziroma vijoličastega žarkovja, ki imajo torej valovno dolžino okroglo nad 0,0008 oz. pod 0,0004 milimetra. Imenujejo se ul-trardeči oz. ultravijoličasti žarki.

Če preiskujemo sončni spektrum z ob-čutljivim termoskopom, od vijoličaste pro-ti rdeči barvi, se pokaže, da je toplotno učinkovanje od vijoličastega do rumenega žarkovja neznamno, da raste znatno v oranžnem in rdečem delu spektra in je najjačje v temnem prostoru tostran rde-čega. Sem so torej odklonjeni žarki va-lovne dolžine, ki jih oko ne zazna kot svetlobo; so nevidni, temni žarki in je njih učinek samo toplota; imenujejo se toplot-ni žarki.

Če preiskujemo spektrum od rdečega do vijoličastega žarkovja z nepokvarjenim (še ne osvetljenim) fotografskim papirjem, se pokaže, da rdeča svetloba ne otmni pa-prja (fotograf lahko razvija pri rdeči svetlobi), da se papir začne spreminjati šele v modrem žarkovju in delujejo naj najjačje nevidni žarki onstran vijoličastega. Ultravijoličasti žarki učinkujejo kemijsko. Posebna vrsta ultrardečih žarkov so in-frardeči žarki, (lat. infra pomeni spodaj, n'zko, pod), ki prodirajo skozi oblake, me-glo itd., kar se ugodno izkaže pri fotogra-fijah, napravljenih v meglenem vremenu s ploščami, ki so posebno občutljive za in-frardeče žarke.

Ultravijoličasti žarki so važni in nepo-grešljivi za rast bitij. Umetne priprave, tako zvana »višinska sonca«, izžarjujejo zlasti veliko ultravijoličastih žarkov. Ime prihaja od tod, ker je sončna svetloba v vi-sinah posebno bogata na ultravijoličastih žarkih, ki jih v nižinah močno absorbira gostejši in manj čisti zrak. Ultravijoličasti žarki ne gredo skozi steklo; zato je sončna kopalja za zaprtim oknom brez haska, saj ne rujavijo kože toplotni (ultrardeči) tem-več ultravijoličasti žarki.

449. Koliko je trikotnikov? Trikotnikov je 68.

450. Igra z orehi Deček A je imel pred prvo igro 3 orehe. Prva igra 3 + 3 = 6. Druga igra 6 - 2 = 4. Tretja igra 4 + 4 = 8. Četrta igra 8 - 2 = 6. Rezultat dobite lahko enostav-no s poskušanjem. Če bi začel z enim ore-hom, bi bil z drugo igro že brez oreha, če bi začel z dvema orehoma, bi imel po četr-ti igri ravno toliko orehov kakor v za-četku, kar oboje ni prav. S 3 je prav in edina rešitev.

Dr. Edvard Pajnič:

Zdravljenje in mazaštvo med Slovenci v preteklih stoletjih

V nedeljo se je »Jutro« spomnilo 70 letnice našega odličnega pravni-ka in botanika g. dr. Edvarda Pa-jniča. Poleg raznih drugih prispev-kov je »Proteus« objavil oktobra 1936 naslednje njegovo poročilo, ki bo gotovo zanimalo tudi široki krog naših čitateljev. Ur.

Propaganda za domače zdravljenje z rastlinskimi, doma pripravljenimi leki je tudi dandanes nad vse živahna. Dvom-ljiva je pa korist za bolnike, kolikor ne ne dovede do resničnega ali namišljenega zboljšanja zdravja moč prigravarjanja, k čemur je, žal, zmogčen bolj mazač, nego upravičeni strokovnjak, ki se mu gabi vobče vsako slepenje bolnikov. Vedno je bilo tako in bo tako, čeprav bi bilo želeli, da poseže vmes s še večjo vne-mo tudi javna oblast, posebno, kar se tiče prometa z zdravilnimi rastlinami, to pa ne le iz sanitarnih ozirov, temveč še po-sebej iz razlogov potrebne zaščite nara-ve ter narodnega gospodarstva. V drugih državah zaščitene rastline se pri nas z brezobzirnim ruvanjem zatirajo v svrhu izvoza (n. pr. Salvia Officialis L. v ob-morskih deželah, pri nas pa med drugi-mi Atropa belladonna L., Arnica montana L., Drosera rotundifolia L. in v no-

vejši dobi celo Convallaria majalis L.).

Ze od nekdaj so bila razširjena pri nas med ljudstvom tiskana, še pogosteje pa z roko pisana navodila za obče zdravl-jenje ljudi in živine. Te knjige ali rokopisi so bili prvotno sestavljeni v la-tinščini, nato v nemščini, a že pred več nego 200 leti so se pojavili tudi sloven-ski rokopisi. Sedaj so postali obširnejši rokopisi te vrste precej redki.

Na tak rokopis sem slučajno naletel v poletju 1932 v Cerknici. Letos mi ga je zaupala za kratko dobo lastnica, da sem ga podrobneje premotril. Rokopis je zve-zan v dokaj obsežno veliko knjigo (nad 300 strani); spisal (ali bolje rečeno — prepisal ga je neki Stefan Reven v letu 1844. po drugem slovenskem viru iz leta 1810. A od Stefana Revena prepisani »Krajski arcat« nalči v razdel-ljivci ceje snovi kakor tudi v podrobnosti skoraj popolnoma prav takemu slo-venskemu rokopisu iz leta 1720., ki je sedaj v Zagrebu. Važna pojasnila za se-stav tega članka sem dobil od gospoda Janka Barleta, (zdaj že pokojnega) stol-nega kanonika v Zagrebu, ki je pisal ob-širno dele o slovenskih rastlinskih nazi-vih z mnogobrojnim ljudskim blagom okoli dotičnih nazivov ter rastlin samih.

Rokopis iz leta 1720. je prišel slučajno v posest g. mag. pharm. Vl. Bartulića v Zagrebu. Opisal je na kratko g. Barle Jan-ko v svojem članku »Šest slovenskih za-govorov (incantationes) iz leta 1720.« v reviji »Narodna Starina« leta 1933. (Iz-hajala je v Zagrebu in jo je urejeval dr. Matasovič Josip, univ. profesor v Skop-lju).

Jezik tega rokopisa: »I. M. B. bedecin dohtarske bukve dovolene 21. dan oktobra u leitu 1747. (naslov in uvod izvirata iz poznejše dobe) a te visocih planinah u notrajnim Krajskim« je primerno letu sestave 1720 manj uglasjen, kakor je Revnova knji-ga. Tudi iz lične pisave našega rokopisa moramo sklepati boljše izobrazbo pisca. Stefan Reven se izraža v pristnem vrhniškem narečju polpretekle dobe. Zvedel sem iz istega vira, da ima neka stara rast-linica Marija Kerinova iz Rake pri Krškem še drug tak rokopis, star le kakih 50 let, a tudi ta kaže prav močno sljčno-sti z gori navedenima. Povsem se mora sediti na neki vkupen še starejši vir, pi-san v latinščini in nemščini. Slednje se tudi poslužuje naš Reven, posebno tedaj, ko zavedno prikriva kočljive snovi, ki bi utegnile pohujšati bolj preproste duše. Revnu pa ne gre nemščina nič kaj izpod rok, bolje se izraža v domačem jeziku. Prav zato je cel spis tudi jezikovno prav zanimiv, predvsem zaradi mnogih prist-nih domačih izrazov, ki jih pa kaže prav tako tudi že rokopis iz leta 1720.

Naslovljen je naš rokopis: »Krajski arcat« rokopis označuje v nadaljnjem članku s kratico »A.« — »tu je mitelni in arcnije za usaka bolezen tiga človeka. Spi-sane od Stefana Revena 1844.« Knjiga je razdeljena v pet »bukve«. Prve so posve-čene spoznanju bolezni: »ta prva je po-trebna bolezen poznat, prej ni mogoče arcnovati«. Sestav človeškega telesa, smo-ter in delovanje posameznih organov, tvar-in in sokov avtorja vobče malo briga. Razločevano je med »zlahatnimi žonfti« (so-kovi), kamor spada tudi zdrava kri, in »fajhti« (vlage), »flusi« (toki) ter »šlomci« (sluzi) vse bolezenske prirode. Avtor me-ni, da zadošča zdravniku preizkus »žile« in pa »vode« za spoznanje bolezni, kar pa smatra za veliko modrost in umetnost. Zato daje podrobna navodila, »koku se ži-la more šlatat«, »še podrobneje je »podu-čajne od vode«. »Voda probat ali na vod' spoznat bolezen je ta veči kunšt na zem-lji, per tem se nuca ena čista trezna glava, ena velika modrost vseh sedem Darou Sv. Duha.«

Slede »Druge bukve« za vse arcnije od vseh reči najdave zamerkanu. Tučaj so popisana zdravila in je raztolmačena njih uporaba za razne bolezni. Bolezni pa pre-soja »A« vobče le po zunanjih pojavih (simptomih), z nasvetovanjem zdravljenjem noče odstraniti pravega stvarnega vzroka obolenja, temveč odpraviti zgolj bolečine ali kvečjemu le na zunaj vidne nevsčne posledice. Kot najbolj razširjene bolezni omenja »mišerbošt«, na drugem mestu tudi

»žifra«, to je zlatenica (mogoče od nem-škega »Miesfarke«), modron in ured. (Bo-lezen v debelem črevesu, zvezana s krč-mem in zaprtjem, je »modrons«, »ured« je pa vsak višje ležeči notranji pritisk, zdru-žen z občo slabostjo). Vodenica nastane, če ne gredo vte iz človeka nepotrební »fajhti«. Nalezljive bolezni so pa kuga, vročinska bolezen, ne pa tudi griza ali je-tjka, ki jo navaja »A« na mnogih mestih kot »suhu jetiko«, kot jetiko v pljučih, kosteh in posebno še na »jeterh« Zmarje bolezni so pa rak (po opisu že bolj »sar-kome«), pšen (flegmona), bramurje (skro-feljni), skrumbe (gangrena) in prisad, ki se lahko poslabša v »perečig ogen«. »Pri-sad odpravlja rokopis iz leta 1720. še z zagovorom: »Ti prizat, jest te zaratim per živim Bogu — Amen! Ti prizat, ži nimaš tim človeku skožovat Jest očem, da imaš preč pobegnt. Stoji skala, stoji, stoji na skali sveti Šempase«. Manj nevarne so »grint«, podkožna srbečica in garje ter »mlit« v laseh. Bolezen v zobeh je »rut-fer« (tudi »mutfajr«, najbrže po nemščem »Mundfüle«), poznana sta pa tudi »fin-stel« in »šula«. Posebno nevarni so »flusi« ne le na zunaj, temveč tudi v glavi. Kot huda živčna bolezen nastopa »božast« v udih, če koga »mečta«, pa tudi »oost« v želodcu in v črevesu pri izredno hudih bolečinah. Spomni se celo »moruklje« to je melanholičje. Ta bolezen je tudi ča-sana (take vrste človek ni nikoli vesel; se mu nubna reč na lub, na boli ga neč, vendar neč ne more,